

بررسی نگرش کتابداران کتابخانه‌های بیمارستانی وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی نسبت به ارائه خدمات کتابخانه‌ای به بیماران

دکتر حجت‌اله حسن لاریجانی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد

فاطمه نورسری مقدم

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی نگرش کتابداران کتابخانه بیمارستانی وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی نسبت به ارائه خدمات کتابخانه‌ای به بیماران انجام گردیده است. روش پژوهش پیمایشی است و جامعه پژوهش شامل ۳۰ کتابخانه بیمارستانی وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی است و داده‌های این پژوهش از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده است. براساس نتایج این پژوهش، فقط ۶/۱ درصد بیماران از خدمات کتابخانه‌ای استفاده می‌کنند، و تنها ۲۶/۷ درصد از کتابخانه‌ها در وضعیت مکانی مناسبی قرار دارند تا بیماران بتوانند از آنها استفاده کنند. ۳/۳ درصد کتابخانه‌ها بودجه برای ارائه خدمات به بیماران خود اختصاص داده‌اند. ۶/۷ درصد از کتابخانه‌ها در آیین‌نامه اجرایی کتابخانه خود بیماران را به عنوان بخشی از مراجعان در نظر گرفته‌اند. ۳/۳ درصد کتابداران برای ارائه خدمات به بیماران آموزش دیده‌اند. ۸۰ درصد کتابداران معتقدند که کار در کتابخانه بیمارستانی برایشان رضایتبخش است. ۹۰ درصد کتابداران با علاقه سرکار حاضر می‌شوند. ۸۳/۴ درصد کتابداران حاضرند، علی‌رغم مزایای ناکافی، در کتابخانه بیمارستان کار کنند. از نظر ۸۶/۷ درصد کتابداران، مدرک تحصیلی نقش زیادی در موفقیت آنها دارد و ۹۴ درصد کتابداران اعتقاد دارند که لازم است در تهیه برنامه‌ها و اهداف کتابخانه با آنها مشورت شود. کلید واژه‌ها: کتابخانه بیمارستانی، خدمات، بیماران، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

بیان مسئله

کتابداران دانش آموخته کوشش می‌کنند تا عالی‌ترین نوع خدمات را برای مراجعان خود فراهم آورند. هر کار و فعالیتی که کتابدار انجام می‌دهد در واقع نگرش او را نشان می‌دهد؛ به همین دلیل، جهت و سمت و سوی نگرش کتابداران مهم‌ترین عامل برای ارائه خدمات مورد نیاز و مناسب به مراجعان است.

کتابداران دانش آموخته و علاقه‌مند، در فراهم آوری مؤثر خدمات کتابخانه‌ای نقش فعالی خواهند داشت و سعی می‌کنند مراجعان خود و نیازهایشان را بشناسند و همچنین فرصت‌های مناسب را برای ارائه خدمات به بیماران پیدا کنند و همکاری را که نگرش و آمادگی ارائه خدمات به بیماران را دارند مورد تشویق قرار می‌دهند.

کتابداران بیمارستانی که آرزو مندند کارآیی کتابخانه را بالا ببرند در فکر تسهیلاتی برای آسایش و راحتی مراجعه کنندگان خود هستند. هرچه امکانات و نوع خدماتی که ارائه می‌شود، متناسب با نیاز بیمارانی باشد که به نوعی با کتابخانه بیمارستانی در ارتباط قرار می‌گیرند، در جذب آنها موفق‌ترند. زیرا کتابداران به اهمیت بالا بردن آگاهی بیماران در زمینه سلامتی و بهداشتی و پیشگیری از بیماری‌ها پی برده‌اند. بیماران بخصوص آنهایی که به ناچار باید مدت زیادی در بیمارستان بستری باشند، با مطالعه کتاب و مجلات و شرکت در برنامه‌هایی که از طرف کتابخانه ترتیب می‌یابد، هم اوقات فراغت خود را به طور مؤثرتر پر می‌کنند و هم آمادگی بیشتری برای مداوای خود چه در طول درمان و چه بعد از آن پیدا می‌کنند.

در این پژوهش چگونگی تأثیری که نگرش کتابداران کتابخانه‌ای بیمارستانی در نحوه ارائه خدمات کتابخانه‌ای به بیماران می‌گذارد بررسی می‌شود.

تعریف عملیاتی اجزاء مسئله

نگرش: در این پژوهش آنچه کتابداران در پرسشنامه پاسخ می‌دهند.
کتابخانه بیمارستانی: کتابخانه مستقر در بیمارستان‌هاست که به پزشکان، پرستاران، کارکنان و بیماران ارائه خدمت می‌کند.

کتابداران بیمارستانی: در این پژوهش منظور آن دسته از افرادی هستند که دارای تحصیلات دانشگاهی باشند و یا حداقل دوره‌های کوتاه مدت کتابداری را گذرانده باشند.

پرسش‌های اساسی

۱. استفاده‌کنندگان از خدمات کتابخانه‌ای در بیمارستان‌های مورد مطالعه چه گروه‌هایی هستند؟
۲. چند درصد از کتابخانه‌های بیمارستان به بیماران خدمات ارائه می‌دهند؟
۳. آیا بیمارستان‌ها بخشی از بودجه خود را برای ارائه خدمات به بیماران در نظر گرفته‌اند؟
۴. وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی در زمینه همکاری بین کتابخانه‌ای چگونه است؟
۵. نگرش کتابداران در خصوص رضایت‌بخش بودن کار در کتابخانه‌های بیمارستانی چگونه است؟

هدف و فایده پژوهش

- از جمله اهداف این پژوهش می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
۱. تعیین وضعیت کتابداران دانش‌آموخته در کتابخانه‌های بیمارستانی؛
 ۲. تعیین شرایط خدمات اطلاع‌رسانی به بیماران؛
 ۳. تعیین وضعیت ایجاد رابطه بین کتابداران و بیماران؛
 ۴. نحوه ارائه خدمات بیمارستان براساس نحوه انتقال اطلاعات؛
 ۵. همچنین ایجاد زمینه‌ای برای انجام مطالعه و بررسی گسترده‌تر به منظور ارائه بهتر و مؤثرتر خدمات به بیماران.

کسانی که از نتایج این پژوهش بهره می‌برند عبارتند از:

۱. کتابداران مستقر در کتابخانه‌های بیمارستانی؛

۲. مدیران ارشد کتابخانه‌های بیمارستانی؛
۳. کارکنان خدمات پزشکی در ارتباط با بیماران.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با استفاده از روش پیمایشی براساس توصیف آماری داده‌های گردآوری شده انجام می‌گیرد و جامعه این پژوهش را مدیران و مسئولان شاغل در ۳۰ کتابخانه بیمارستانی وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی که در شهر تهران مستقر هستند تشکیل می‌دهند. گردآوری داده‌ها در این پژوهش از طریق توزیع پرسشنامه صورت گرفته است. به منظور تعیین عوامل مرتبط با ارائه خدمات کتابداران بیمارستانی به بیماران از پرسشنامه‌های چندگزینه‌ای استفاده شده است و جهت خلاصه و ثبت نمودن اطلاعات حاصله از پرسشنامه و نتیجه‌گیری از آن از برنامه نرم‌افزاری آماری Spss استفاده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پیشینه پژوهش در ایران

آفرین بیگلری (۱۳۵۵) پژوهشی تحت عنوان "بررسی کتابخانه‌های بیمارستانی و طرح توسعه آن در ایران" انجام داده است و بیمارستان‌ها را از نظر دارا بودن کتابخانه، فضای مناسب برای کتابخانه، بودجه، تحصیلات کتابداران، ساعات کار کتابخانه، میانگین مراجعه کنندگان و استفاده از روش امانت بین کتابخانه‌ای و نحوه خدمات رسانی به پزشکان و بیماران را مورد مطالعه قرار داده است.

بیگلری در این بررسی برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز خود از پرسشنامه استفاده کرده است و ضمن ارائه نتایج آن متذکر می‌شود که از جمله عوامل عمده مؤثر در نامناسب بودن وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی در ارائه خدمات، نبود فضای کافی، کمبود بودجه، کمبود متخصصان با تجربه، و کمبود منابع (بخصوص منابعی که جنبه تفننی داشته باشند) ذکر می‌کند.

فائزه شکوه امیری (۱۳۶۶) پژوهشی تحت عنوان "وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و مقایسه آنها با برخی از استانداردهای موجود" انجام داده است. نتایج این تحقیق بیانگر این واقعیت است که هیچ‌گونه معیار و ضابطه‌ای برای تأسیس کتابخانه‌های بیمارستانی و کلیه ارکان تشکیل دهنده آنها وجود ندارد. کتابخانه‌های بیمارستانی با کمبود نیروی متخصص به‌طور اخص و کمبود پرسنل برای انجام امور کتابخانه به‌طور اعم روبه‌رو هستند. اکثر کتابخانه‌ها فاقد بودجه اختصاصی هستند و به همین دلیل، برای تهیه منابع خود با مشکلات عدیده‌ای مواجهند. فرهاد وزیر (۱۳۶۷) در پژوهشی تحت عنوان "نقش کتابخانه‌های بیمارستانی در رابطه با کتابخانه‌های پزشکی" به این نتیجه رسیده است که مدیریت بیمارستان نسبت به تشکیل کتابخانه و ایجاد گسترش امکانات خدمات رسانی آن نوع مجموعه و رابطه آن با کتابخانه‌های پزشکی، رفع مشکلات مربوط به خدمات فنی ایجاد شبکه‌های ملی و منطقه‌ای کتابخانه‌های بیمارستانی، تهیه استانداردها و مراجع لازم، تهیه ابزارها و وسایل برای مطالعه بیمارانی که دارای نقایص و ضعف‌های جسمانی هستند بپردازد. در این بررسی به مسئله تأمین کادر متخصص و آموزش اختصاصی آنان و وظیفه کتابدار نسبت به بیماران و کارکنان بیمارستان و پزشکان نیز پرداخته شده است.

پروین اعتصامی (۱۳۷۵) پژوهشی تحت عنوان "بررسی درصد استفاده پزشکان متخصص و دستیاران بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران از کتابخانه‌های بیمارستانی برای کمک به بیماران و نقش کتابداران شاغل در این کتابخانه‌های در تهیه اطلاعات برای آنان" انجام داده است. در این پژوهش آمده است که متخصصان و دستیاران برای کسب اطلاعات هنگام برخورد با مشکل در درمان بیماران از کتابخانه بیمارستانی استفاده می‌کنند و متذکر می‌شود که امروز تصمیم‌گیری‌های پزشکی تنها وابسته به دانش قبلی پزشکان نیست و وجود مراکزی جهت در اختیار قرار دادن اطلاعات لازم برای پزشکان در بیمارستان‌ها الزامی است. این مراکز اطلاعاتی که همان کتابخانه‌های بیمارستانی هستند وظیفه گردآوری اطلاعات روزآمد و اشاعه آن را در بیمارستان‌ها به عهده دارند.

طاهره یعقوب پورنرگسی (۱۳۸۲) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی وضعیت خدمات و منابع برای معلولان در کتابخانه‌های عمومی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شهر تهران" بیان کرده است که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد اغلب کتابخانه‌ها جهت رفت و آمد معلولان جسمی مناسب نیستند. خدماتی که برای معلولان در کتابخانه‌های عمومی شهر تهران ارائه می‌شود در بخش مرجع و امانت متمرکز است. منابع چاپی تنها منابعی هستند که در کتابخانه‌ها فراهم شده است. در نتیجه معلولان جسمی می‌توانند بیشترین استفاده را از کتابخانه و منابع آن داشته باشند. همچنین یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در هیچ‌یک از کتابخانه‌ها تجهیزات خاصی برای معلولان فراهم نشده است.

محمد رضا هاشمیان (۱۳۸۲) در پژوهشی تحت عنوان "ارزیابی کتابخانه‌ای بیمارستانی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی براساس استانداردهای موجود" بیان نموده است که امروزه کتابخانه‌های بیمارستانی به عنوان بخش مهمی در بیمارستان در عملکردهایی مانند مراقبت از بیمار، آموزش بیمار و... تأثیر گذار گردیده‌اند. در واقع کتابخانه‌های بیمارستانی علاوه بر نقشی که در آموزش و پرورش بر عهده دارند سهم بسزایی نیز در درمان ایفا می‌کنند.

این پژوهش ضمن بررسی وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی به مقایسه وضعیت نیروی انسانی، منابع چاپی، خدمات و وضعیت فیزیکی این کتابخانه‌ها با استانداردهای کتابخانه‌های بیمارستانی ۲۰۰۲، و استاندارد مجموعه کتابخانه‌های مراکز آموزشی درمانی می‌پردازد. براساس نتایج این پژوهش، حدود نیمی از کتابخانه‌های بیمارستانی از نظر داشتن نیروی انسانی متخصص زیر سطح استاندارد هستند. تنها ۲۹ درصد از مسئولان کتابخانه از نظر سطح تحصیلات در رشته تحصیلی استاندارد هستند. هیچ‌یک از کتابخانه‌ای مورد بررسی از نظر بهره‌رسانی به کتابها استاندارد نیستند. از نظر ساعات ارائه خدمات و ارائه خدمات به گروه‌های مختلف استفاده‌کننده درصد کمی از کتابخانه‌ها با استاندارد سازگارند. ۲۵/۸ درصد از آنها دارای ساختمانی هستند که از قبل برای کتابخانه طراحی شده است. از نظر امکانات سخت‌افزاری ۹۳/۶ درصد از کتابخانه‌ها دارای کامپیوتر هستند که

بیشترین فراوانی را در بین سخت افزارهای موجود دارند. ۸۰/۷ درصد از کتابخانه از مدلاین استفاده می‌کنند، ۸۳/۹ درصد کتابخانه‌ها از اینترنت استفاده می‌کنند، و تنها ۳۸/۷ درصد از کتابخانه‌ها دارای نرم‌افزار کتابخانه‌ای هستند.

افسانه پورحمزه (۱۳۷۶) در مقاله‌ای تحت عنوان "کتابخانه بیمارستانی و نقش کتابداران متخصص" این‌گونه بیان می‌دارد که چنانچه کتابداران بیمارستانی هماهنگی ارائه خدمت به استفاده کنندگان را چه در داخل کتابخانه و چه در بخش‌های مختلف تقبل نمایند، بیمارانی که مایل به برخورداری از چنین امکاناتی هستند از خدمات بهتری برخوردار می‌گردند.

کتابداران شاغل در بیمارستان باید کارکردن با بیماران را دوست داشته باشند. شاید بتوان گفت که کتابدارانی که سابقه تحصیلی در آموزش افراد استثنایی دارند و علاقه‌مند به کمک به معلولان و بیماران هستند خدمات بهتری را ارائه خواهند داد. ارائه خدمات مناسب به بیماران و افراد نیازمند و معلول نیاز به برنامه‌ریزی و تعهد دارد. فردی که مسئولیت انجام این خدمات را برعهده می‌گیرد باید واجد شرایط اساسی باشد.

فرین شاهپوریان (۱۳۷۳) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی عوامل درونی و بیرونی مرتبط با ادامه فعالیت کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی مستقر در تهران در حرفه کتابداری" بیان کرده است که این پژوهش به صورت پیمایشی تحلیلی انجام شده و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از میان عوامل درونی تنها عاملی که ارتباط اندکی با ادامه فعالیت کتابداران در حرفه کتابداری دارد عامل شناخت و قدردانی از افراد است و عوامل بیرونی بیش از عوامل درونی با ادامه فعالیت افراد مورد مطالعه در حرفه کتابداری ارتباط دارد. ارتباط عوامل درونی و بیرونی با ارائه فعالیت در حرفه کتابداری در مردان بیش از زنان است.

با افزایش میزان تحصیلات، درجه ارتباط هر یک از عوامل درونی و بیرونی با ادامه فعالیت در حرفه کتابداری افزایش می‌یابد که این افزایش در مورد عوامل درونی معنی‌دار نیست ولی در مورد عوامل بیرونی معنی‌دار است.

از میان عوامل درونی میزان ارتباط دو عامل "احساس استقلال در کار و احساس

مفید بودن به حال افراد جامعه و خشنودی از این احساس " به نوع کتابخانه بستگی دارد و اختلاف مشاهده شده میان درجه ارتباط این عوامل در سه نوع کتابخانه اختلاف معنی دار است. و به طور کلی میزان ارتباط عوامل بیرونی به نوع کتابخانه محل اشتغال بستگی دارد.

پیشینه پژوهش در خارج

دراگوننت^۱ (۱۹۷۳) بهبود کیفیت مراقبت‌های درمانی را هدفی جهانی برای کتابخانه‌های بیمارستانی می‌داند. وی می‌گوید بیشتر خدمات کتابخانه‌ای در بیمارستان سانفرانسیسکو به پرسنل کشیک در بیمارستان که نقش مهمی در درمان دارند ارائه می‌شود. این امر از طریق فراهم آوردن متون و اطلاعات جدید صورت می‌گیرد و در اکثر موارد باعث بهبود در کیفیت درمان توسط پزشک می‌شود. امروزه لزوم داشتن کتابخانه و اطلاعات و کتابدار متخصص جهت تکمیل فرایند درمان مشخص شده است. یافته‌های چنگ^۲ (۱۹۹۶) نشان داد که اصلی‌ترین علت مراجعه پزشکان به کتابخانه‌های پزشکی در کشور هنگ‌کنگ حل مشکلات بالینی است.

کتابداران نیز در تکمیل فرایند درمان به عنوان رابطین اطلاعات موجود در کتابخانه‌های بیمارستانی و کادر درمانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. اسکوا و دیویدوف^۳ (۱۹۸۱) طی مطالعه‌ای سودبخشی خدمات کتابداران بالینی را با سایر منابع اطلاعاتی مانند آزمایش‌های تشخیص طبی و رادیولوژی مقایسه کردند و دریافتند که ارزش اطلاعات تهیه شده توسط این کتابداران در تصمیم‌گیری‌های پزشکی با سایر موارد ذکر شده برابر است.

یافته‌های وینسترا^۴ (۱۹۹۲) نشان داد که کتابداران بالینی به طور مستقیم و غیرمستقیم در درمان بیماران تأثیر دارند و با وجود وسایل تکنولوژیک جدید و کامپیوتر هنوز نقش

1. Dragnonette

2. Cheng

3. Scura & Davidoff

4. Veenstra

کتابداران بالینی در فراهم آوردن اطلاعات برای کمک به درمان به قوت خود باقی است. فارنر^۱ (۱۹۷۹) در مورد نقش مثبت کتابداران بالینی و کتابخانه‌ها در درمان می‌گوید که ارزیابی کتابداران بالینی نه تنها باعث برجسته کردن نقش این کتابداران در درمان می‌شود بلکه اذهان را متوجه کتابخانه‌ها به عنوان نیروی حمایت کننده پزشکان در جهت مراقبت بهتر از بیماران می‌نماید.

اشنال^۲ (۱۹۷۵) در مورد ارزیابی برنامه کتابداران بالینی، تحقیقی را انجام داد. بدین ترتیب که کتابخانه پزشکی دانشگاه واشنگتن دونفر از کتابداران مرجع خود را برای حضور در راندهای پزشکی به بیمارستان فرستاد. وظیفه این کتابداران تهیه اطلاعات لازم و تخصصی برای درمان بیمار بود کسانی که از این خدمات بهره‌مند می‌شدند پرستاران، متخصصان، دستیاران، دانشجویان پزشکی، و فیزیوتراپیست‌ها بودند. هشت ماه پس از شروع برنامه پرسشنامه‌ای به افرادی که از این خدمات استفاده می‌کردند داده شد تقریباً همه پاسخ دهندگان خواهان ادامه این برنامه شدند و این نوع خدمات را از لحاظ آموزشی و صرفه‌جویی در وقت بسیار مفید داشتند.

مارشال^۳ (۱۹۷۸) در مقاله‌ای تحت عنوان "بیماران و کتابداران کلینیکی" بیان کرده است که در سال ۱۹۷۵ مرکزی در کانادا تازه شروع به کار کرده بود و بیماران را تشویق می‌کرد که در تصمیم‌گیری مربوط به سلامتیشان دخالت کنند. واقعیاتی وجود دارد که نیازهای اطلاعاتی هر دو گروه یعنی هم بیماران و هم گروه پزشکی را مشخص می‌کند. فراهم کردن خدماتی که به‌طور مستقیم در تماس با مراقبت‌های پزشکی یا پزشکی حرفه‌ای است و اطلاعاتی که به بیمار داده می‌شود در واقع مراقبت‌های بهداشتی را حمایت می‌کند. کتابداران کلینیکی به گروه‌های پزشکی کمک می‌کنند که به‌طور مؤثر از کتابخانه استفاده کنند. به عبارت دیگر، از خدمات آن همه اعضای گروه پزشکی بهره‌مند می‌شوند و مطالب را برای ارزیابی آسان‌تر سازماندهی می‌کنند. اجرای پروژه در

1. Farner

2. Schnall

3. Marshall

جزئیات توضیح داده می‌شود. ارزیابی آن به‌طور غیر رسمی به صورت بازخورد انجام می‌شود. نقاط کلیدی که برای موفقیت در پروژه وجود دارد عبارتند از همکاری، نگرش مثبت پذیرفتن کتابداران به مثابه اعضای گروه، ارتباط مؤثر، و سرمایه و بودجه منظور شد.

جنی وید^۱ (۱۹۷۶) در مقاله‌ای تحت عنوان "کتابخانه بیمارستانی به عنوان حرفه‌ای چند رشته‌ای" بیان کرده است که ظاهراً جنبه‌های مختلف کارهای بیمارستانی توسط کتابداران پوشش داده می‌شود و با ارائه خدمات عملی، مدیریت بخش‌های تخصصی و بیماران را حمایت می‌کند. مشکلاتی که از ریزش اطلاعات مداوم برمی‌خیزد از وظایف کتابداران کتابخانه بیمارستانی فراهم آوری اطلاعات، ذخیره و سازماندهی و اشاعه آنهاست و دسترسی به آنها مستلزم تکنولوژی پیشرفته و توسعه یافته است.

پالمر^۲ (۱۹۹۱) در مقاله‌ای تحت عنوان "کتابخانه بیمارستانی برای بالا بردن کیفیت مراقبت‌های بهداشتی و درمانی ضروری و قطعی و سودمند است"، بر کارکرد اصلی کتابخانه بیمارستان به عنوان مرکزی برای دستیابی به اطلاعات پزشکی تأکید می‌کند. گاهی برای تشخیص یک بیماری ممکن است هزینه‌ای به اندازه ۱۰ دلار صرف تهیه اطلاعات مورد نیاز شود و اگر این ۱۰ دلار هزینه نشود ممکن است ناگزیر باشیم ۳۰۰ دلار هزینه سی‌تی‌اسکن را پردازیم و این در واقع سودمندی اطلاعات را نشان می‌دهد. امروزه فراهم کنندگان خدمات بهداشتی، نسبت به گذشته، منابع و مجموعه اطلاعات بزرگ‌تری در اختیار دارند. مدلاین هم‌اکنون بزرگ‌ترین پایگاه اطلاعاتی پزشکی بیش از ۱۱ میلیون منبع را در برمی‌گیرد که تعدادی از کتاب‌های درسی، گزارش‌های کتبی، فنی و پایان‌نامه‌ها که سالانه منتشر می‌شود به آن اضافه می‌گردد.

امروزه مدرن‌ترین وسیله دستیابی به اطلاعات گسترده جهانی از طریق جست و جوی کامپیوتری و پایگاه‌های کامپیوتری پیوسته (Online) است و بسیاری از جراحان این اطلاعات را به کمک کامپیوتر به دست می‌آورند و به عنوان ابزار تصمیم‌گیری

پزشکی به کار می‌گیرند و در واقع قابل مقایسه با دستگاه اسکنر سی تی اسکن است. جست و جویی که از طریق کامپیوتر انجام شده در خصوص مراقبت از بیمار و درمان با ارزش است، زیرا برای اقلام خاص مورد نیاز، مشکل خاص بیمار طراحی شده است و این سیستم‌ها حتی به کوچک‌ترین کتابخانه بیمارستان این توانایی را می‌دهد که با کمترین هزینه مستقیم بیشترین اطلاعات را در دسترس داشته باشند. به این ترتیب، سهم کتابخانه بیمارستانی در ایجاد نقش حمایتی برای تصمیم‌گیری پزشکان در مراقبت و درمان از بیماران اجتناب‌ناپذیر است.

نانسی^۱ (۱۹۹۸) در مقاله‌ای تحقیقی تحت عنوان "کتابخانه بیماران" بیان می‌دارد که برای شناخت و بررسی کتابخانه بیماران بیمارستان‌های عمومی بزرگ در ایالت متحده که برای این تحقیق داوطلب شده بودند چهار کتابخانه بیمارستانی از چهار بیمارستان انتخاب گردید.

نتایج به دست آمده از تحقیق از چهار بیمارستان روشن می‌کند که حتی یک کتابخانه مخصص بیماران وجود نداشته و مادامی که کتابخانه‌های بیمارستان به شیوه‌های سنتی مورد حمایت مالی و اخلاقی رؤسای بیمارستان قرار داشته باشد آثار منفی وجود دارد. در این نوع کتابخانه‌ها فراهم‌آوری مواد کتابخانه‌ای برای بیماران به‌طور دقیق و همه‌جانبه به موجودیت کتابخانه بیمارستانی وابسته است. در کتابخانه‌های بیمارستانی که از نظر مالی به رؤسای بیمارستان کمترین وابستگی را داشته مجموعه مواد کتابخانه برای بیماران دارای تنوع و گستردگی بوده است. کتابخانه بیماران هیچ‌گونه ارتباط با کتابخانه‌های عمومی محلی نداشته و کتابخانه‌های عمومی هم هیچ‌گونه تلاشی برای شناختن نیاز افراد به عمل نیاورده‌اند.

پواسون^۲ (۱۹۹۸) در مقاله‌ای تحت عنوان "کتابداران به عنوان فراهم‌آوران اطلاعات بهداشتی برای عموم مردم" بیان کرده است که کتابخانه‌های عمومی و پزشکی افزایش تقاضا برای به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز برای مصرف‌کنندگانی را تجربه کرده‌اند

که در زمینه مراقبت‌های بهداشتی ضعف اطلاعاتی دارند.

این بررسی اساساً بر پایه کتابخانه‌هایی که برای متقاضیان اطلاعات بهداشتی منابع و خدمات فراهم می‌آورند، تمرکز دارد. شش مورد برای این مطالعه انتخاب شده که نمایانگر انواع کتابخانه‌های زیر است: کتابخانه انجمن پزشکی، کتابخانه علوم دانشگاهی پزشکی، کتابخانه بیمارستانی، کتابخانه بیماران بیمارستانی و سایر مصرف‌کنندگان بهداشتی، شبکه کتابخانه بیمارستانی و عمومی، و کتابخانه مرکزی اطلاع‌رسانی انجمن بهداشتی و سلامتی.

این بررسی نشان می‌دهد که سطح بالای تقاضا برای دریافت خدمات از طرف مراقبان بهداشت حرفه‌ای با پزشکان است و در مقابل، میزان کمتر خدمات به متقاضیان غیرحرفه‌ای و عموم مردم داده می‌شود که به دلیل کم بودن مواد و منابع مرتبط با خدمات است. اساس خدمات اطلاعاتی به مصرف‌کننده‌های بهداشتی و سلامتی متأثر از ادراک و سطح درخواست به چنین خدماتی نیز می‌باشد. به اثبات رسیده است که ساختار سازمانی و سایر همکاران بر انعطاف‌پذیری سیاست‌های خدماتی برای نمونه خدمات اطلاعاتی متقاضیان بهداشتی در میان کتابخانه‌های پزشکی مؤثر بوده است، که این امر در بین کتابخانه‌های عمومی مشهود نمی‌باشد.

منابع سرمایه‌ای و اولیه کتابخانه بر سیاست‌های توسعه مجموعه‌ها و قدرت‌های نسبی مجموعه‌های این کتابخانه‌ها در قسمت پزشکی و سلامت عمومی تأثیر داشته است.

حضور یک برنامه آموزشی برای بیماران در یکی از کتابخانه‌های بیمارستانی با سطح بالای سفارش سازمانی برای خدمات اطلاع‌رسانی متقاضیان بهداشتی و همچنین با سطح بالای مصرف این اطلاعات در چنین خدماتی نسبت به کتابخانه بیمارستانی که در آن برنامه آموزشی بیمار نداشته، همراه بوده است. بعضی از کتابداران و مراقبین حرفه‌ای بهداشتی در مصاحبه‌ای بیان کرده‌اند که ممکن است متقاضیان مراقبت‌های بهداشتی، نوشته‌های پزشکی را درست نفهمند و یا نادرست به کار ببرند و یا با خواندن اطلاعاتی درباره سلامت خود یا خانواده و یا دوستان دچار نگرانی بی‌جهت شوند.

با این همه، کتابخانه‌ها برای فراهم کردن خدمات به متقاضیان مراقبت‌های بهداشتی تلاش کرده‌اند و فراهم آوری این اطلاعات مناسب با سیاست‌های کتابخانه‌ای و مؤسساتی بوده و به صورت اطلاعاتی جاری و دقیق برای متقاضیان مراقبت‌های بهداشتی فراهم می‌شود.

آرانی^۱ (۲۰۰۲) در مقاله‌ای تحت عنوان "ارائه به مشتری" نگرش کتابداران را نسبت به ارائه خدمات به مشتری می‌سنجد. در این مقاله آمده است که کتابداران باید عالی‌ترین خدمات را برای مراجعان خود فراهم کند. جهت و سمت و سوی نگرش کتابداران مهم‌ترین عامل برای ایجاد روابط عمومی خوب با مراجعان است. هرکار و فعالیت که کتابدار انجام می‌دهد در واقع نگرش او را مشخص می‌سازد. به‌طور مثال، کتابدارانی که حقیقتاً به کارشان علاقه‌مندند، در فراهم آوری مؤثر خدمات کتابخانه نقش فعالی در مؤسساتشان خواهند داشت و سعی در شناخت مراجعان خود و نیازهای آنان دارند. کتابداران همچنین فرصت‌های مناسب را برای کمک به کاربران کتابخانه پیدا می‌کنند و آن‌ها را مورد تشویق قرار خواهند داد. نگرش کتابداران همکار را برای آمادگی سرویس دهی به مراجعان بالا می‌برند و همچنین تسهیلاتی برای آسایش و راحتی در کتابخانه فراهم می‌کنند.

یک کتابدار باذوق و شیفته، حتی نوشابه و روزنامه را برای جلب مراجعان به کتابخانه آماده می‌کند. همه اینها فضای مطلوبی ایجاد خواهد کرد که مشتریان را به سمت کتابخانه سوق خواهند داد و حضور مشتریان استفاده از کتابخانه و خدماتشان را بالا خواهد برد.

هولست^۲ (۲۰۰۳) مطالبی را تحت عنوان "بقای شایسته‌ترین‌ها، آینده کتابداران بیمارستانی" در طی سخنرانی که برای بزرگداشت پنجاهمین سالگرد کتابداران بیمارستانی برگزار شد بیان کرد و نتایج مطالب عنوان شده را این‌گونه ارائه داد:

۱. کارکردهای کتابخانه بیمارستانی همچنان به شکلی به موجودیت خود ادامه

خواهد داد، زیرا همچنان به ارائه خدماتی می‌پردازد که "مأموریت حیاتی" به شمار می‌آیند. کتابداران بیمارستانی باید بسیار صریح و جسورانه این مفهوم را در میان مدیران اجرایی کشور تبلیغ و ترویج کنند.

۲. دیگر لازم نخواهد بود که کتابخانه بیمارستان مجموعه مرجع آماده در محل را برای دسترسی سریع کارکنان بیمارستان و کادر پزشکی فراهم سازد. کتابخانه قادر خواهد بود که با تلاشی بسیار کمتر، این نوع اطلاعات را از طریق درگاه (پورتال) وب در اختیار همگان قرار دهد. یکی از مواردی که در آن، اینترنت بیشترین فایده را داشته است. تعیین محل اطلاعات راهنما، تعاریف، اطلاعات داروها و دیگر منابع مرجع آماده است. همواره اطلاعاتی با مالکیت دیگران وجود خواهد داشت که در شبکه اینترنت رایگان نیست، اما پیش بینی می‌شود که به زودی حتی اطلاعات تحت تملک دیگران بر مبنای "پرداخت هزینه در ازای کاربری" در دسترس خواهد بود.

۳. کتابخانه متون آموزشی چاپی همچنان ضرورت خواهد داشت. کتاب درسی چاپی به کلی جای خود را به نمونه‌های الکترونیک آن نخواهد داد. دسترسی الکترونیک به اطلاعات موجود در متن کتاب‌های آموزش پزشکی و سایر علوم بهداشتی راهی بسیار آسان جهت یافتن پاسخ هر پرسش خاص است همچنان که قابلیت کاربردی و ذخیره وسایل آموزش دستی افزایش می‌یابد. بخش اعظم اطلاعات کتب آموزشی در کنار تخت بیماران یا در محیط بیماران سرپایی قابل دسترسی خواهد بود. اما هنگامی که تخصص با دانشجوی بهداشت و درمان بخواهد بنشیند و موضوعی را به صورت عمیق مطالعه کند، هنوز هم در آینده قابل پیش بینی، خواندن از روی کتاب را به خواندن از روی صفحه رایانه ترجیح خواهد داد.

۴. مهارت‌های گزینش و فراهم‌آوری یک فرد کتابدار همچنان در محدوده محیط بیمارستان مورد نیاز خواهد بود. تا زمانی که منابع تحت تملک ارزشمند وجود داشته باشد، لازم خواهد بود که شخص مالک این منابع بهترین منابع را گزینش کرده به مذاکره در زمینه اجازه‌نامه کاربری بپردازد. و آنگاه اطلاعات لازم جهت دسترسی بدان منابع را در اختیار کاربران مورد نظر قرار دهد.

۵. مهارت‌های سازمانی کتابدار هنوز در محیط بیمارستانی مورد نظر خواهد بود، اما برای سازماندهی انواع مختلف منابع به کار خواهد رفت. احتمال بیشتری وجود خواهد داشت که سازمان دهی مجموعه‌های کتابداری از طریق پورتال وب انجام شود. می‌توان منابع رایگان را با منابع دارای هزینه کاربری در یک قالب جای داد تا نقطه دسترسی واحدی برای کاربران ایجاد شود.
۶. همچنان نیاز به وجود کتابداران دارای مهارت‌های پیشرفته جست و جوگری احساس خواهد شد تا این‌گونه افراد بتوانند برای متخصصان پرمشغله سلامت و بهداشت نقش میانجی را ایفاء کنند. کارورزی مبتنی بر شواهد مستلزم آن است که شخص مورد نظر شواهد مربوط را در اختیار کارورز قرار دهد. کتابداران همچنان بهترین جست و جوگران خواهند بود و توانایی انجام جست و جو به گونه‌ای مقرون به صرفه‌تر را خواهند داشت.
۷. نقش آموزش دهندگی کتابداران همچنان گسترش خواهد یافت. شمار منابع مبتنی بر دانش رشد خواهد کرد. کسی لازم است تا به مستخدمان و کارکنان سازمان بیاموزد که چگونه و در کجا این منابع را پیدا کنند. پیچیدگی‌های جست و جو در پایگاه داده‌ها و مجموعه‌های گوناگون را باید کسی آموزش دهد.
۸. بیمارستان‌ها نیاز به جایی خواهند داشت تا کارکردهای کتابخانه‌ای را به انجام رسانند، حتی اگر که همه منابع موردنظر به صورت الکترونیک باشند. شخصی که به گزینی، فراهم آوری، و سازمان‌دهی این منابع می‌پردازد، برای انجام فعالیت‌های خود به جایی نیاز خواهد داشت. کارکنان سیار احتیاج به جایی دارند تا رایانه‌های خود را روی آن بگذارند با وسایل دستی، بی‌سیم خود را تنظیم کنند، دانشجویان برای مطالعه به جایی نیاز دارند. گروه‌های پروژه برای انجام فعالیت‌های هماهنگ خود نیازمند جایی خواهند بود. کتابخانه ملی پزشکی قصد دارد در ساختمان جدید این کتابخانه فضایی را به نام "هماهنگ خانه" پیش بینی کند. وظایف و کارکردهای کتابخانه را می‌توان با وظایف و کارکردهای سایر گروه‌ها و بخش‌ها در مکانی واحد، یعنی گروه آموزش، تلفیق کرد.
۹. گسترش دسترسی الکترونیک بدان معنا خواهد بود که کتابدار در قید و بند فضایی

واحد و مجزا در بیمارستان نیست. کتابداران می‌توانند به مشاورانی سیار تبدیل شوند که مهارت‌ها و دانش خود را همراه خود به نقطه مورد نیاز می‌برند. کتابداران به عنوان دانشمندان اطلاع‌رسانی باید همه‌جا و همه وقت حضور داشته باشند و برای کمک به تصمیم‌سازی مراقبت‌های بیماران، دانش تخصصی خود را به کار بندند.

۱۰. موفق‌ترین کتابداران بیمارستانی همچنان آن کسانی خواهند بود که افرادی مصمم، باانگیزه، زبان‌آور و هماهنگ به شمار می‌روند. البته می‌توان ویژگی‌های خلاقیت، هوشمندی، ثبات عقیده، انعطاف‌پذیری، روشنفکری، و چندین خصوصیات دیگر را نیز بر این مجموعه افزود.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در مورد نخستین پرسش اساسی که چه گروه‌هایی از مجموعه و خدمات کتابخانه بیمارستان استفاده می‌کنند، نشان می‌دهد که بیشترین گروه استفاده‌کننده از خدمات کتابخانه‌ها متخصصان کادر پزشکی بیمارستان بودند به طوری که ۳۶/۱ درصد کادر پزشکی ۳۸/۳ درصد دانشجویان پزشکی، ۲۲/۹ درصد کادر پزشکی خارج از بیمارستان و تنها ۶/۱ درصد بیماران را به عنوان گروه‌های استفاده‌کننده از خدمات بیمارستانی عنوان کرده‌اند و آزمون χ^2 انجام شده نیز موضوع را تأیید می‌کند و تفاوت معنی‌داری میان گروه‌های استفاده‌کننده از خدمات کتابداری وجود دارد و سهم بیماران از این خدمات به طور معنی‌داری پایین‌تر از سایر گروه‌هاست (جدول ۱).

جدول ۱. گروه‌هایی که از مجموعه و خدمات کتابخانه بیمارستان استفاده می‌کنند.

گروه‌ها	تعداد	درصد
متخصصان کادر پزشکی	۳۰	۳۶/۱
دانشجویان پزشکی	۲۶	۳۱/۳
کادر پزشکی خارج از بیمارستان	۳۰	۳۶/۱
بیماران	۵	۶/۱
سایر	۵	۶/۱
جمع	۸۲	۱۰۰
$\chi^2: ۱۸/۱$		d.f: ۳
sig: ...		

جدول ۲. توزیع فراوانی تعداد کتابخانه‌هایی که به بیماران خدمات ارائه می‌دهند

ارائه خدمات به بیماران	تعداد	درصد
بلی	۸	۲۶/۷
خیر	۲۲	۷۳/۳
جمع	۳۰	۱۰۰
$\chi^2: ۶/۵۳$		d.f: ۱
sig: ...		

یافته‌های پژوهش در مورد دومین پرسش اساسی، تعداد کتابخانه‌هایی که به بیماران خدمات ارائه می‌دهند، نشان می‌دهد که تنها ۸ کتابخانه معادل ۲۶/۷ درصد از کتابخانه‌های مورد مطالعه به بیماران خدمات کتابخانه‌ای ارائه می‌دهند و ۲۲ کتابخانه (معادل ۷۳/۳ درصد) به بیماران خدماتی ارائه نمی‌دهند. آزمون آماری انجام شده نیز نشان می‌دهد که تعداد کتابخانه‌هایی که به بیماران خدمات ارائه می‌دهند به طور معنی‌داری کمتر از تعداد کتابخانه‌هایی است که بیماران خدمات ارائه نمی‌دهند، زیرا

تعداد X^2 محاسبه شده (۶/۵۳) از مقدار مشخص X^2 با درجه آزادی یک بزرگتر است (جدول ۲).

جدول ۳. توزیع فراوانی کتابخانه‌هایی که برای ارائه خدمات به بیماران بودجه خاص دارند

درصد	تعداد	وجود بودجه خاص
۳/۳	۱	بلی
۸۰/۰	۲۴	خیر
۱۶/۷	۵	بدون پاسخ
۱۰۰	۳۰	جمع

یافته‌های پژوهش در مورد سومین پرسش اساسی که آیا بیمارستان‌ها بخشی از بودجه خود را برای ارائه خدمات به بیماران در نظر گرفته‌اند، نشان می‌دهد که تنها یک کتابخانه (معادل ۳/۳ درصد) بودجه برای ارائه خدمات به بیماران خود داشته است. و در بقیه بیمارستان‌ها این امکان و بودجه خاصی وجود نداشته است. به طوری که ۲۴ کتابخانه معادل ۸۰ درصد پاسخ خیر و ۵ کتابخانه معادل ۱۶/۷ درصد پاسخ درستی به این سؤال ارائه نداده‌اند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که در سطح کتابخانه‌های بیمارستانی مورد مطالعه بودجه خاصی برای ارائه خدمات به بیماران وجود ندارد (جدول ۳).

یافته‌های پژوهش در مورد چهارمین پرسش اساسی که وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی در رابطه با همکاری بین کتابخانه‌ای چگونه است، نشان می‌دهد که امور بین کتابخانه‌ای در کتابخانه‌های مورد مطالعه در حد بسیار نازل و پایینی قرار دارد، به طوری که تنها در یک مورد نیاز بیماران در صورت موجود نبودن در کتابخانه از سایر کتابخانه‌ها درخواست می‌شود. ضمن اینکه وجود تفاهم نامه میان کتابخانه بیمارستان و کتابخانه عمومی و همچنین امکان استفاده از کتابخانه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در

هیچ‌یک از بیمارستان‌ها وجود نداشته است (جدول ۴).

جدول ۴. توزیع فراوانی انجام امور بین کتابخانه‌ای در کتابخانه‌های مورد مطالعه

انجام امور بین کتابخانه‌ها	کمیت	بلی	خیر	بدون پاسخ	جمع
درخواست منابع مورد نیاز بیماران از سایر کتابخانه‌ها	تعداد درصد	۱ ۳/۳	۱۴ ۴۶/۷	۱۵ ۵۰/۰	۳۰ ۱۰۰
وجود تفاهم‌نامه بین کتابخانه بیمارستان و کتابخانه عمومی	تعداد درصد	- -	۲۳ ۷۶/۶	۷ ۲۳/۴	۳۰ ۱۰۰
امکان استفاده کتابخانه بیمارستان از کتابخانه کانون و پرورش	تعداد درصد	- -	۲۳ ۷۶/۷	۷ ۲۳/۴	۳۰ ۱۰۰

یافته‌های پژوهش در مورد پنجمین پرسش اساسی که نگرش کتابداران در خصوص رضایت بخش بودن کار در کتابخانه‌های بیمارستانی چگونه است، نشان می‌دهد که ۱۴ کتابخانه (معادل ۴۶/۷ درصد) با این نگرش که کار در کتابخانه بیمارستانی رضایت‌بخش است موافق بوده‌اند و ۱۰ کتابخانه (معادل ۳۳/۳ درصد) کاملاً با این نگرش موافق بوده‌اند. در مقابل ۳ کتابخانه (معادل ۱۰ درصد) با این نگرش مخالف و یک کتابخانه (معادل ۳/۳ درصد) کاملاً مخالف بوده‌اند. آزمون χ^2 انجام شده نیز نشان می‌دهد که تفاوت میان پاسخ‌های ارائه شده معنی‌دار است، زیرا تعداد χ^2 از تعداد مشخص در جدول با درجه آزادی ۳ بزرگتر است. بنابراین، می‌توان گفت که کتابداران موافق رضایت‌بخش بودن کار در کتابخانه بیمارستانی هستند (جدول ۵).

جدول ۵. توزیع فراوانی نگرش کتابداران در خصوص رضایت بخش بودن کار در کتابخانه بیمارستان ارائه می دهند

نگرش	تعداد	درصد
کاملاً موافق	۱۰	۳۳/۳
موافق	۱۴	۴۶/۷
مخالف	۳	۱۰/۰
کاملاً مخالف	۱	۳/۳
بدون پاسخ	۲	۶/۷
جمع	۳۰	۱۰۰

$\chi^2: ۶/۵۳$ d.f: ۱ sig: ...

با توجه به یافته‌های پژوهش در مورد نگرش کتابداران بیمارستانی می توان دریافت که آنها علاقه‌مندی و آگاهی در مورد کارشان و خدمات رسانی به جامعه پزشکی و بیماران را دارند، ولی کلاً یافته‌های پژوهش در مورد وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی نشان می دهد که خدماتی بسیار ناچیز در واقع هیچگونه خدماتی به بیماران داده نمی شود و در آیین نامه اجرایی و شرح وظایف کتابداران در کتابخانه‌های بیمارستانی در مورد ارائه خدمات به بیماران چیز مشخصی تعیین نگردیده و بودجه‌ای برای تأمین منابع مورد نیاز بیماران در نظر گرفته نشده است.

در عصر حاضر، با پیشرفت‌هایی که در زمینه کتابداری پزشکی و کتابخانه‌های بیمارستانی کشورهای پیشرفته به وجود آمده است هنوز تحقیق در مورد ایجاد کتابخانه بیماران و سودمندی و کارایی آن ادامه دارد. همان‌طور که قبلاً اشاره شد تحقیقی که توسط پانلانانسی (۱۹۹۸) در امریکای شمالی در مورد کتابخانه بیماران انجام شده نشان می دهد که کتابخانه بیماران به مفهوم مستقل وجود ندارد یا اگر وجود دارد از نظر مالی وابسته به کتابخانه بیمارستان است که خود وابسته به بودجه بیمارستان می باشد؛ و برای تأمین منابع مورد نیاز بیماران هیچ‌گونه ارتباطی با کتابخانه‌های عمومی محلی ندارد.

امروزه با مطرح شدن اصطلاحاتی مانند کتابدار بالینی^۱ و آموزش بیمار^۲ فعالیت کتابداران در کتابخانه‌های بیمارستانی بسیار گسترده‌تر شده است. زیرا علاوه بر وظایف متداول در کتابخانه (تهیه و نگهداری و سازماندهی منابع) کتابداران باید نقش فعالی در ارائه خدمات کتابخانه‌ای به پزشکان و متخصصان داشته باشند و از طرفی بیماران را در جهت پیشگیری و درمان بیماری یاری کنند.

پیشنهاد‌های پژوهش

۱. برای اینکه بتوان بیشتر و بهتر به بیماران خدماتی ارائه داد می‌توان کتابخانه مخصوص بیماران در هر بیمارستانی ایجاد کرد. هدف این کتابخانه گردآوری کتب و مجلات و سایر مواد کتابخانه‌ای در انواع مختلف تفنی، آموزشی، و درمانی برای بیماران در سنین و گروه‌های مختلفی است که در هر بیمارستان بستری می‌شوند. عواملی چون سن بیمار، مدت اقامت وی در بیمارستان، نوع بیماری و اینکه بیمار علاقه‌مند به مطالعه هست یا نه و یا دارا بودن نقص‌های بدنی همه در نوع خدمات کتابخانه‌ای دخالت دارند. برای کتابخانه بیماران، تخصیص فضای مناسب و تجهیز آنها به میز و صندلی‌های راحت، قفسه‌ای مناسب، احداث سیستم تهویه مناسب و نور کافی با توجه به نیازهای خاص بیماران از جمله نکاتی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

۲. استخدام کتابدار متخصص و توانا و آگاه و علاقه‌مند دارای صلاحیت‌های علمی لازم و کافی مدنظر باشد تا کتابداران شاغل کارکردن با بیماران را دوست داشته و متخصص و توانا و آگاه باشند و خدمات بهتری را ارائه دهند.

۳. فعالیت‌های کتابداران بیمارستانی نیاز به:

الف. پشتیبانی از طرف رؤسا و مدیران بیمارستان‌ها به جهت ارائه بهتر خدماتشان دارد. عدم توجه مسئولان همیشه باری است بر دوش افرادی که سعی می‌کنند چنین خدماتی را گسترش دهند.

ب. آگاهی بیشتر کتابداران از نیازهای بیماران، آنها را قادر می‌سازد تا بر هر دو مانع جسمی و روانی غلبه کنند. کمک به بیماران در جهت تسکین و فراموش کردن درد و رنج، کمک به زودتر سپری شدن زمان بستری بودن آنها در بیمارستان باید به عنوان یکی از وظایف مهم کتابداران مورد توجه قرار داد.

ج. از آنجایی که معمولاً بودجه مشخصی برای خرید کتاب و سایر مواد در اختیار مسئول کتابخانه قرار ندارد، کتابدار برای تهیه مواد و منابع به مشکلاتی برخورد می‌کند. مواد و منابع مورد نیاز بیمار بسیار متنوع است، هم جنبه تفننی و هم جنبه آموزشی و درمانی دارد و باید بودجه مشخصی به این مواد اختصاص داده شود.

۴. علاوه بر بودجه‌ای که بیمارستان اختصاص می‌دهد، و معمولاً کافی نیست، برای تهیه بخشی از مواد و منابع بهتر است با ایجاد تفاهم نامه‌ای میان بیمارستان یا کتابخانه بیمارستان با کتابخانه‌های عمومی یا کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان که در محل واقع شده‌اند منابع مورد نیاز بیماران را تهیه شود.

پیشنهاد برای مطالعات آتی

۱. نمونه پژوهش حاضر شامل ۳۰ بیمارستان بوده است. می‌توان در مطالعه دیگری کلیه بیمارستان‌های شهر تهران یا استان تهران را مورد مطالعه قرار داد.
۲. بیماران به عنوان بخشی از جامعه که هدف اصلی پژوهش محسوب می‌شوند در مطالعات دیگری مورد توجه قرار گیرند و از آنان درباره خدمات کتابخانه‌ای در بیمارستان، نحوه ارائه خدمات، مدت ارائه خدمات، زمان ارائه خدمات، و چگونگی آن سؤال شود و یافته‌ها مبنای پژوهشی مستقل قرار گیرد.

مآخذ

اعتصامی، پروین (۱۳۷۵). "بررسی درصد استفاده پزشکان متخصص و دستیاران بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران از کتابخانه‌های بیمارستانی برای کمک به بیماران و نقش کتابداران شاغل در این کتابخانه‌ها در تهیه اطلاعات برای آنان". پایان نامه کارشناسی ارشد، کتابداری و

اطلاع‌رسانی.

ایران‌شهر (۱۳۴۳) جلد اول. تهران.

بیگلری، آفرین (۱۳۵۵). "بررسی کتابخانه‌های بیمارستان و طرح توسعه آن در ایران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری.

پورحمزه، افسانه (۱۳۷۶). "کتابخانه بیمارستانی و نقش کتابداران متخصص". پیام کتابخانه، سال هفتم، شماره ۴. جامع، احمد (۱۳۵۱). "بررسی بیمارستان‌های ایران از نظر پیدایش طبقه‌بندی استاندارد". پایان‌نامه فوق‌لیسانس بهداشت عمومی در رشته مدیریت، دانشکده بهداشت، دانشگاه تهران.

شاهپوریان، فرین (۱۳۷۳). "بررسی عوامل درونی و بیرونی مرتبط با ارائه فعالیت کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی مستقر در تهران در حرفه کتابداری". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

شکوه امیری، فائزه (۱۳۶۶). "وضعیت کتابخانه‌های بیمارستانی وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و مقایسه آنها با برخی از استانداردهای موجود". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

لطفی، ماهرخ (۱۳۸۱). "خدمات عمومی"، دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: کتابخانه ملی.

نجم‌آبادی، محمود (۱۳۵۳). تاریخ طب در ایران پس از اسلام از ظهور تا دوران مغول. تهران: دانشگاه تهران.

هاشمیان، محمدرضا (۱۳۸۲). "ارزیابی کتابخانه‌های بیمارستانی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران، تهران و شهید بهشتی براساس استانداردهای موجود". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

وزیری، فرهاد (۱۳۶۷). "نقش کتابخانه‌های بیمارستانی در رابطه با کتابخانه‌های پزشکی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

یعقوب پور، طاهره (۱۳۸۲). "بررسی وضعیت خدمات و منابع برای معلولان در کتابخانه‌های عمومی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شهر تهران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

Aranny, Ruth Ann (2002). "Administration of the health science library management, Midwest Health Science". *Network*. 4 september).

Cheng Grance, Yinting & Lam, Louisaneichun (1996). "Information seeking behavior of health professional in Hongkong: A survey of thirty-seven hospitals". *Bulltin of medical Library*

Association, 84(Jan):34-40.

Dragnonette, Dorothy(1973)."The health sciences library's contributions to patient care", 1973.

Bulletin of Medical Library Association, 67(Jan): 29-32.

Farmer, Jan(1979)."Information needs of clinicals observation from a CML program". *Bulltin of*

Medical Library Associaton, 67(Jan): 53-54.

Gieson, William. R.Van(1978). "The hospital library in transition from a hideaway to a major intersection hospital". *progress*, 59(Oct): 66-69.

Going, Monae(1963). "Hospital libraries & work with the disabled". Compiled & Edited by Monae Going. London: Library Association, p. 17-31.

Holst,Ruth(2003)."Survival of the fittest: the future of hopital librarians", presented by Ruth Holtst at the ARISHL Meeting.

Keys, Thomas(1958)"*Applied medical library practice*" Springfield: Thomas.

Library Association(1972). *Hospital libraries: Recommended standarts in hospitals*. London: library Association.

Marshall, Joannegard, Hamilton,John D.(1978)."The clinical Librarian and the patient: report of project of MC Master university medical center". *Bulltin of the Medical Library Association*, 66. 420-455.

Palmer, Raymond A.(1991). "The hospital in crucial to quality health care hospical topics". 00185868, summer, 91, Vol.69, Issue 3.

Nancy, Panella(1998)."Patient's Libraries: An exploratory study of cases in selected large voluntary teaching hospitals in the North Eastern united States, patient's libraries, Hospital Library Services".

Petrak, JC.(1994). "Performance management for the one person librarian, *National Network*, 18(3): 16-17 plartform for change: The educational policy statment of the Medical Library Association. *Medical Library Association*.

- Poisson, Ellenhull(1998)."Libraries and the provision of health information to the public".
- Rosen Gloriak.(1944)." Hospital libraries and collection: History of hospital libraries". in:
Encyclopedia of Library & information Science, edited by Allen kent. New Yourk: Marcel Dekker.
Vol. 11.
- Scura, Georgia, and Davidoff, fank(1981). "Case-related use of the medical literature, clinical librarian services for improving patient".
- Schnall, Janet(1976)."Evaluation of a clinical medical librarianship program at a university health sciences library. "*Bulletin of Medical Library Associaton.*" 4 Jul: 272-273.
- Sowell, steven L.(1978). LATCH at the washing ton hospital center. 1967-1975." *Bull.Med liber. Assn* 66.pp.218-222.
- Thourneau, charls Le.(1967)."A History of hospitals".*J.Int, coll.surg.* 35 pp. 527-549.
- Veenstra, Robert, J.(1992). "Clincal medical librarian impact patient care: A one year analysis".
Bulltin of Medical Library Association. 80: 19-22.
- Wade, Jenny(1976). *The multidisciplinary professional library in the hospital prospects for British librarianship.* edited by K.C. karison. London, the Library Association,. 180-195.
- West, kell M.(1975)."Library and information services for small hospitals" *JAMA.* 232. 5 May.